

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 2/1986-87 med anledning av landskapsstyrelsens framställning till landstinget med förslag till

- 1) landskapslag om Ålands lantbruksskola,
- 2) landskapslag angående ändring av 1 § landskapslagen om studiesociala förmåner för elever i yrkesutbildningsanstalter och gymnasiet samt
- 3) landskapslag angående ändring av 1 § landskapslagen om finansiering av yrkesutbildningsanstalter.

Landstinget har den 10 november 1986 inbegärt kulturutskottets yttrande över nämnda framställning. Utskottet, som i ärendet hört lagberedningssekreteraren Birgitta Björkqvist, ordföranden för Delegationen för Ålands lantmannagillen Tage Boman, byråchefen Jörgen Erlund, direktionsordföranden Torolf Gustafsson, yrkesutbildningsinspektören Gösta Helander, t.f. rektorn Rune Holmén, landskapsagronomen Göthe Larpes, elevrepresentanten Joakim Sjögren och skolinspektören Jan-Erik Åkerfelt samt besökt Ålands lantmannaskola, får i anledning härav anföra följande.

I landskapsstyrelsens framställning föreslås att landskapslagen om lantbruksundervisning upphävs och ersätts med en landskapslag om Ålands lantbruksskola varigenom Ålands lantmannaskola skulle ombildas till en tvåårig lantbruksskola i enlighet med den s.k. gymnasialstadiereformen. Den föreslagna lagen motsvarar till stora delar den gällande landskapslagen om lantbruksundervisning men vissa ändringar, föreslås bl.a. i fråga om skolans förvaltning och direktionens sammansättning.

Utskottet delar i stort sett landskapsstyrelsens uppfattning och har därför beslutat godkänna de i framställningen föreslagna landskapslagarna. Eftersom det kommit till utskottets kännedom att landskapsstyrelsen har för avsikt att använda landskapslagen om Ålands lantbruksskola som modell vid utformandet av andra lagar som tillkommer i anledning av den s.k. gymnasialstadiereformen, har utskottet behandlat ärendet särskilt ingående och föreslår bland annat i anledning härav vissa ändringar i lagen.

Allmän motivering

Enligt kulturutskottets mening har undervisningen vid skolan en alldeles för undanskymd roll i landskapsstyrelsens framställning. Skolans direktion behandlar enligt uppgift betydligt fler ärenden gällande Jomala gård än gällande själva skolan varför kulturutskottet i ett flertal paragrafer önskar framhålla undervisningens betydelse. Därtill tyder, enligt utskottet, skolans låga elevantal på att direktionen har än större anledning att ägna sig åt undervisningens ändamålsenlighet och framförallt dess utveckling.

Utskottet har kunnat konstatera att ärenden som rör lantmannaskolan handläggs och föredras vid två av centrala ämbetsverkets avdelningar. Utbildningsavdelningen handhar ärenden rörande undervisningen medan näringsavdelningen handhar ärenden gällande skollägenheten. Enligt utskottets uppfattning är denna tudelning inte till fördel för skolans verksamhet och framtida utveckling varför utskottet här vill ta tillfället i akt att uppmana landskapsstyrelsen att i samband med den föreslagna lagens ikraftträdande företa en översyn av skolans förvaltning. Helt i linje med ovannämnda önskemål om en mer framträdande plats för undervisningen inom skolan, förefaller det utskottet som om skolans alla ärenden naturligen borde handhas av utbildningsavdelningen.

Detaljmotivering

1 §. Utskottet omfattar landskapsstyrelsens namnförslag eftersom utbildningen vid skolan kommer att motsvara övrig utbildning inom den s.k. gymnasialstadiereformen och eftersom skolans namn anger vilken examen som utbildningen leder till. Ledamoten Lindholm har anmält avvikande åsikt och anser att namnet Ålands lantmannaskola bör bibehållas.

2 §. Utskottet föreslår att paragrafens 2 mom., i enlighet med nämnda önskemål gällande undervisningens prioritering, ändras och förtydligas. Avsikten härmed är att skolans undervisning, som inte bara skall vara aktuell utan också bör vara en föregångare inom området, inte får hämmas av krav på att skollägenheten måste drivas som en ekonomiskt självbärande enhet, såsom idag är fallet. Lägenhetens storlek bör anpassas till undervisnings- och praktikbehoven och avstånden mellan de olika markområdena bör vara så korta som möjligt.

4 §. Beträffande denna paragraf har utskottet vidtagit tre ändringar. För det första har tiden för vilken direktionen utses ändrats från två till fyra år eftersom

utskottet anser att två år är en för kort tid för direktionens medlemmar att sätta sig in i en skolas undervisning och förvaltning. Direktionen kommer då att tillsättas för en tid som motsvarar landstingets mandattid, såsom fallet är i flera andra yrkesutbildande skolor i landskapet.

För det andra anser utskottet det inte lämpligt att i lagtexten utpeka en namngiven organisation som ensam skulle ha rätt att framställa förslag till representanter i skolans direktion. Med tanke på att lagen avses fungera som modell för andra skollagar anser utskottet att representationen i direktionen bör vidgas så att organisationer för t.ex. specialodlare, alternativodlare och konsumenter också kan få möjlighet att föreslå representanter till direktionen. Utskottets skrivning utesluter på intet sätt att också Delegationen för Ålands lantmannagillen i framtiden får föreslå representanter till skolans direktion. Ledamoten Gustafsson har i denna fråga anmält avvikande åsikt och omfattar landskapsstyrelsens förslag.

Utskottet har för det tredje föreslagit att också elevrepresentanterna skulle äga rösträtt i direktionen varvid dess medlemstal ökar till åtta. Utskottet motiverar denna ståndpunkt med att elevrepresentanternas fullvärdiga medlemskap är synnerligen angeläget för fostran i demokrati och ansvarstagande. Dessutom konstaterar utskottet att elevrepresentanterna är fullvärdiga direktionsmedlemmar i praktiskt taget alla av landskapets övriga yrkesutbildande skolor. Utskottet har i enlighet härmed i 1 mom. inarbetat bestämmelserna om elevrepresentationen i framställningens 2 mom.

6 §. I landskapsstyrelsens framställning finns under 6 § en uppräknig av de uppgifter som ankommer på direktionen. Utskottet anser att den allra viktigaste uppgiften, nämligen ansvaret för skolans undervisning, saknas, varför den i utskottets förslag införts som en första punkt.

7 §. Utskottet omfattar landskapsstyrelsens förslag till 7 §. Ledamoten Sundberg anmäler dock avvikande åsikt och anser att ordet "internat" bör ersättas med ordet "elevhem".

8 §. Vid lantmannaskolan finns för närvarande tre lärare med huvudsyssla vilka, enligt landskapsstyrelsens förslag, tillsammans med rektor skulle utgöra lärarkollegiet. Utskottet anser att också sådana timlärare som har minst åtta veckotimmars undervisningsskyldighet skall ingå i lärarkollegiet på samma sätt som t.ex. i Ålands tekniska skola.

9 och 10 §§. Utskottet har i förtydligande syfte företagit en ändring gällande uppgörande av läsordningen. I praktiken uppgörs läsordningen i de flesta skolor så att rektor uppgör förslag, inhämtar lärarnas åsikter och därefter sammanställer läsordningen. Utskottet föreslår att denna arbetsordning skall framgå av lagtexten.

Utskottet anser vidare att också direktionen, som enligt utskottets förslag ansvarar för undervisningen, bör höras vid tillsättandet av prorektor.

12 §. I paragrafen uppräknas de uppgifter som utöver undervisningen ankommer på lärare. Utskottet anser att dessa uppgifter är av sådan karaktär att de i första hand bör åvila lärare med huvudsyssla men bör under särskilda omständigheter också kunna åläggas andra lärare.

20 §. Kulturutskottet har till paragrafen fogat en ny mening om att landskapsstyrelsen av särskilda skäl kan bevilja undantag från inträdeskravet på genomgången grund-, folk- eller mellanskola. Utskottet har här främst elever med s.k. skiljebe-tyg i åtanke.

23 §. Landskapsstyrelsen föreslår att skolans elevföreningar och studiekulubbar skall verka under lärarkollegiets tillsyn. För att betona att lärarkollegiets främsta uppgift gentemot elevföreningar och studiekulubbar är stöd och uppmuntran har utskottet till lagtexten fogat en passus om "samråd". Att föreningarna och kulubbarna verkar under kollegiets tillsyn innebär främst att lärarna skall ha möjlighet att överblicka den verksamhet som försiggår inom skolområdet.

Med hänvisning till det ovan anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget måtte antaga de i framställningen ingående andra och tredje lagförslagen oförändrade, samt

att Landstinget måtte antaga det i framställningen ingående första lagförslaget med följande ändringar:

(Ingressen lika som i framställningen).

I kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

(Lika som i framställningen).

2 §

(1 mom. lika som i framställningen).

Vid skolan skall finnas en för studie-, demonstrations- och övningsändamål ekonomiskt och tekniskt lämplig skollägenhet (uteslutn.).

2 kap.

Förvaltning

3 §

(Lika som i framställningen).

Direktion

4 §

Lantbruksskolans direktion består av åtta medlemmar. Landskapsstyrelsen utser för fyra kalenderår i sänder fyra medlemmar och personliga ersättare för dem. Dessa skall, såvitt möjligt, företräda de yrkesområden inom vilka skolan meddelar undervisning. Lärarna och den övriga personalen utser var sin medlem samt personlig ersättare för denne. Skolans elever väljer bland sig två representanter och två ersättare för dessa till skolans direktion. Skolans rektor är föredragande och sekreterare i direktionen. Landskapsstyrelsen utser ordförande och viceordförande bland direktionens medlemmar.

(2 mom. utesluts).

Val av lärar- och personalmedlem förrättas för fyra kalenderår i sänder (uteslutn.). Valet förrättas vid ett möte för lärarkollegiet och ett för den övriga personalen. Rektor sammankallar mötena senast fyra veckor före den föregående mandattidens utgång.

(3 mom. lika som framställningens 4 mom.)

5 §

(Lika som i framställningen).

6 §

På direktionen ankommer

1) att ha uppsikt över och ansvara för att undervisningen vid skolan sköts och utvecklas på ändamålsenligt sätt;

2) att årligen uppgöra och tillställa landskapsstyrelsen berättelse över skolans verksamhet;

3) att årligen uppgöra samt tillställa landskapsstyrelsen ett förslag till inkomst- och utgiftsstat för skolan och skollägenheten;

4) att övervaka att till skolan hörande egendom och skollägenheten sköts omsorgsfullt och ändamålsenligt;

5) att fördela medel som anvisats till understöd för eleverna;

6) att fastställa ordningsstadga för skolan och uppgöra förslag till reglemente;

7) att på framställning av lärarkollegiet besluta om skiljande av elev från skolan, samt att tillställa landskapsstyrelsen beslutet för fastställelse;

8) att avge av landskapsstyrelsen begärda utlåtanden och göra framställningar som avser att främja skolans verksamhet; samt

9) att handlägga övriga ärenden som med stöd av särskilda föreskrifter ankommer på direktionen.

Reglemente

7 §

(Lika som i framställningen).

Lärarkollegium

8 §

Till lärarkollegiet hör rektor och samtliga lärare som har minst åtta veckotim- mars undervisningsskyldighet i skolan. Övriga lärare har rätt att närvara och yttra sig vid kollegiets sammanträden.

(2 och 3 mom. lika som i framställningen).

9 §

Till lärarkollegiets uppgifter hör

1) att yttra sig om rektors förslag till läsordning och arbetsfördelning mellan lärarna (uteslutn.);

2) att uppgöra förslag till ordningsstadga;

3) att besluta om vitsord för eleverna;

4) att fatta beslut i disciplinära ärenden samt vid behov göra framställning till direktionen om elevs skiljande från skolan;

5) att avge yttranden i frågor som hänskjutits till lärarkollegiet och göra de framställningar som kollegiet finner behövliga för främjande av undervisningen; samt

6) att behandla övriga ärenden som med stöd av särskilda föreskrifter ankommer på lärarkollegiet.

R e k t o r

10 §

Till rektors uppgifter hör

1) att leda och övervaka skolans verksamhet och skötsel;

2) att verkställa uppdrag som givits av landskapsstyrelsen eller direktionen (uteslutn.);

3) att bereda och föredra ärenden vid direktionens och lärarkollegiets sammanträden;

4) att uppgöra förslag till läsordning och arbetsfördelning mellan lärarna samt, efter att ha inhämtat kollegiets yttrande, sammanställa dessa och översända dem till landskapsstyrelsen för fastställelse;

5) att sköta skolans ekonomi samt övervaka skötseln av undervisningsmateriel, inventarier, förråd och samlingar;

6) att ansvara för att vid skolan förs matrikel över skolans elever samt anteckningar över avgångsbetyg;

7) att ha överinseende över jordbrukspraktiken; samt

8) att handha övriga uppgifter som hänför sig till ledningen och övervakningen av skolan.

Landskapsstyrelsen utser efter att ha hört lärarkollegiet och direktionen en av skolans lärare till prorektor för en tid som sammanfaller med direktionens mandatperiod. Prorektor är ställföreträdare för rektor.

F ö r v a l t a r e

11 §

(Lika som i framställningen).

L ä r a r e

12 §

På lärare ankommer, förutom att sköta undervisning, att

- 1) utföra till skolans verksamhet hörande uppgifter i enlighet med rektors anvisningar eller vad som föreskrivs i reglementet eller överenskommits i tjänstekollektivavtal;
- 2) medverka vid ledningen och övervakningen av de driftsgrenar vid skollägenheten som hör till lärarens undervisningsområde; samt
- 3) leda specialkurser och i mån av möjlighet delta i verksamhet som främjar landskapets lantbruk.

3 kap.

Personal

13 - 17 §§

(Lika som i framställningen).

4 kap.

Undervisning

18 - 19 §§

(Lika som i framställningen).

5 kap.

Elever

20 §

Inträdeskrav är att sökanden genomgått grund-, folk- eller mellanskola eller har motsvarande kunskaper. Landskapsstyrelsen kan av särskilda skäl bevilja undantag från nämnda inträdeskrav.

21-22 §§

(Lika som i framställningen).

23 §

Eleverna kan bilda elevföreningar och studieklubbar som verkar i samråd med lärarkollegiet och under dess tillsyn.

24 §

(Lika som i framställningen).

6 kap.

Särskilda bestämmelser

25 §

(Lika som i framställningen).

26 §

(1 och 2 mom. lika som i framställningen).

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft. Prorektor och ny direktion utses från och med den 1 augusti 1987 och den första mandatperioden varar fram till slutet av år 1991, varefter direktion utses för följande fyraårsperiod.

Mariehamn den 22 december 1986.

På kulturutskottets vägnar:

Barbro Sundback
ordförande

Susanne Eriksson
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Sundback, viceordföranden Gustafsson samt ledamöterna Fagerholm, Lindholm och Sundberg.